

SODBA SODIŠČA (prvi senat)
z dne 13. januarja 2005*

V zadevi C-356/03,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, naslovljen na Sodišče s sklepom Bundesgerichtshof (Nemčija) z dne 9. julija 2003, ki je prispel na Sodišče 18. avgusta 2003, v postopku

Elisabeth Mayer

proti

Versorgungsanstalt des Bundes und der Länder,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi P. Jann, predsednik senata, N. Colneric, sodnica, J. N. Cunha Rodrigues (poročevalec), K. Schieman in E. Juhász, sodniki,

* Jezik postopka: nemščina.

generalni pravobranilec: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
sodni tajnik: R. Grass,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za E. Mayer sama,
- za Versorgungsanstalt des Bundes und der Länder J. Kummer, Rechtsanwalt,
- za Komisijo Evropskih skupnosti N. Yerrell in H. Kreppel, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi
9. septembra 2004

izreka naslednjo

Sodbo

¹ Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 119 Pogodbe ES (člene od 117 do 120 Pogodbe ES so nadomestili člani od 136 ES do 143 ES),

člena 6(1)(g) Direktive Sveta 86/378/EGS z dne 24. julija 1986 o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v poklicnih sistemih socialne varnosti (UL L 225, str. 40), kot je bila spremenjena z Direktivo Sveta 96/97/ES z dne 20. decembra 1996 (UL 1997, L 46, str. 20), in člena 11(2)(a) Direktive Sveta 92/85/EGS z dne 19. oktobra 1992 o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo (deseta posebna direktiva v smislu člena 16(1) Direktive 89/391/EGS) (UL L 348, str. 1).

- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Elisabeth Mayer in Versorgungsanstalt des Bundes und der Länder (pokojninski sklad federativne republike in dežel, v nadaljevanju: PSFR) v zvezi z upoštevanjem obdobja porodniškega dopusta za izračun njenih pravic do zavarovalne rente.

Pravni okvir

Določbe Skupnosti

- 3 Člen 2(1) in (2) Direktive 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, se glasi:

„1. Poklicni sistemi socialne varnosti pomenijo sisteme, ki jih ne ureja Direktiva 79/7/EGS in katerih namen je zaposlenim ali samozaposlenim delavcem v podjetju

ali skupini podjetij, v ekonomski dejavnosti, v poklicnem sektorju ali skupini sektorjev zagotoviti dajatve, ki dopolnjujejo dajatve iz obveznega sistema socialne varnosti ali jih nadomeščajo, ne glede na to, ali je vključitev v te sisteme obvezna ali prostovoljna.

2. Ta direktiva se ne uporablja za:

- a) individualne pogodbe samozaposlenih delavcev;
- b) sisteme za samozaposlene delavce s samo enim članom;
- c) zavarovalne pogodbe, v katerih delodajalec ni pogodbeni stranka, v primeru uslužbencev;
- d) neobvezne klavzule poklicnih sistemov, ki jih članom ponudijo individualno in jim zagotavljajo:

— bodisi dodatne dajatve ali

— izbiro datuma začetka uveljavitve običajnih dajatev za samozaposlene delavce ali izbiro med različnimi dajatvami;

- e) poklicne sisteme, če se dajatve financirajo iz prispevkov, ki jih delavci plačajo prostovoljno.“

4 Člen 4 navedene direktive:

„Ta direktiva se uporablja za:

- a) poklicne sisteme, ki zagotavljajo varstvo pred naslednjimi vrstami tveganj:

— boleznijo,

— invalidnostjo,

— starostjo, vključno s predčasno upokojitvijo,

— nesrečami pri delu in poklicnimi boleznimi,

— brezposelnostjo;

- b) poklicne sisteme, ki zagotavljajo druge socialne dajatve, v naravi ali v denarju, ter še posebno dajatve pokojnin preživelih oseb in družinskih prejemkov, če se dajatve te vrste dodelijo zaposlenim osebam in tako predstavljajo prejemek, ki ga plača delodajalec delavcu na podlagi njegove zaposlitve.“

5 Člen 6 te direktive določa:

„1. Določbe, ki so v nasprotju z enakim obravnavanjem, so tiste, ki neposredno ali posredno temeljijo na spolu, zlasti v povezavi z zakonskim ali družinskim statusom, za:

[...]

- g) prekinitev ohranjanja ali pridobivanja pravic iz zakonov ali sporazumov, za katere plačuje delodajalec, med porodniškim dopustom ali dopustom iz družinskih razlogov;

[...]“

6 Člen 2(1) Direktive 96/97 določa:

„Vsak ukrep za izvajanje te direktive glede redno zaposlenih delavcev mora vključevati vse dajatve iz zaposlitev pred 17. majem 1990 in se uporablja za nazaj do tega datuma [...]“

7 Člen 11 Direktive 92/85 določa:

„Da bi delavkam iz člena 2 zagotovili uresničevanje njihovih pravic glede varnosti in zdravja pri delu, kot so priznane v tem členu, je treba zagotoviti:

[...]

2) da mora biti v primeru, navedenem v členu 8, zagotovljeno naslednje:

a) pravice, povezane s pogodbo o zaposlitvi delavk iz člena 2, razen tistih, ki so omenjene v spodnji (b) točki;

b) ohranjanje plačila in/ali ustreznega nadomestila za delavke iz člena 2;

[...]“

8 Države članice so morale Direktivo 92/85 na podlagi njenega člena 14(1) začeti izvajati najpozneje dve leti za tem, ko je bila sprejeta, torej pred 19. oktobrom 1994.

Nacionalne določbe

- 9 Člen 29(1) in (7) Pravil PSFR, v različici, ki je veljala do 31. decembra 2000, je določal:

„1. Delodajalec je dolžan plačevati mesečni prispevek, ki znaša del prihodkov zavarovanca, od katerih se plačuje prispevek za dodatno pokojninsko zavarovanje (odstavek 7), določen z uporabo člena 76, vključno z obveznim prispevkom, ki ga zavarovana oseba plača v skladu s členom 76(1)(a).

[...]

7. Če ni drugače določeno, se za prihodke, od katerih se plačuje prispevek za dodatno pokojninsko zavarovanje, štejejo obdavčljivi prihodki, kot so določeni s pravili, ki urejajo plačilo prejetih prispevkov obveznega starostnega zavarovanja, v referenčnem obdobju. [...]"

- 10 Člen 44(1)(a) navedenih Pravil je določal:

„Za zavarovalno rento se na mesec plača [...] 0,03125 % vsote prihodkov, od katerih se plačuje prispevek za dodatno pokojninsko zavarovanje in za katere so bili prispevki plačani v obdobju po 31. decembru 1977 do začetka zavarovalne rente (člen 62).“

- 11 Člen 13(2) Gesetz zum Schutz der erwerbstätigen Mutter (zakon o varstvu mater, ki delajo, v nadaljevanju: zakon o varstvu mater) določa:

„Člen 13 – Nadomestilo za porodniški dopust

[...]

(2) Ženske, ki niso zavarovane pri nosilcu obveznega zdravstvenega zavarovanja, ki so v delovnem razmerju ali ki opravljajo delo na domu ob začetku porodniškega dopusta v skladu s členom 3(2), prejmejo za čas porodniškega dopusta, določenega v členu 3(2) in členu 6(1), kot tudi za dan poroda, nadomestilo za porodniški dopust, za katerega plačuje država, pri čemer se po analogiji uporabijo določbe o nadomestilu za porodniški dopust, navedene v Reichsversicherungsordnung, v višini največ 210 eurov. Ta dodatek plača tem ženskam Bundesversicherungsamt (zvezni zavarovalniški urad) na njihovo zahtevo. [...]"

- 12 Člen 14 Mutterschutzgesetz določa:

„Člen 14 – Dodatek k nadomestilu za porodniški dopust

(1) Ženske, ki so upravičene do nadomestila za porodniški dopust v skladu z [...] prejmejo od svojega delodajalca, v času trajanja delovnega razmerja, za obdobje porodniškega dopusta, določenega s členom 3(2) in členom 6(1), kot tudi za dan

poroda, nadomestilo v višini razlike med 13 euri in z zakonskimi odtegljaji zmanjšano povprečno plačo za koledarski dan. [...]"

- 13 Na podlagi člena 3, točka 1, d) Einkommensteuergesetz (zakon o davkih na dohodke):

„Člen 3. Davka so oproščeni [...]

1. d) nadomestilo za porodniški dopust, prejeta na podlagi Mutterschutzgesetz [...], dodatek k nadomestilu za porodniški dopust, prejet na podlagi Mutterschutzgesetz, [...]"

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 14 Elisabeth Mayer, ki sedaj opravlja dejavnost samostojne odvetnice, je bila med 1. januarjem 1990 in 30. septembrom 1999 uslužbenka v javni upravi Land Rheinland-Pfalz (Nemčija) in obvezno zavarovana pri PSFR. Na porodniškem dopustu po zakonu je bila od 16. decembra 1992 do 5. aprila 1993 ter od 17. januarja do 22. aprila 1994.
- 15 Višina zavarovalne rente za zavarovance v položaju, v kakršnem je E. Mayer, je na podlagi člena 44(1), stavek 1(a), Pravil PSFR sestavljena iz določenega odstotka deleža prihodkov, od katerih se plačuje dodatno pokojninsko zavarovanje, od katerih

so bili plačani prispevki. Na podlagi člena 29(1) navedenih Pravil mora delodajalec plačevati mesečni prispevek v višini določenega dela prihodkov, od katerih se plačuje dodatno pokojninsko zavarovanje. Ti prihodki so v odstavku 7 navedenega člena 29 opredeljeni kot obdavčljivi prihodki.

16 V času porodniških dopustov je E. Mayer, ki je bila zavarovana pri zasebnem nosilcu zdravstvenega zavarovanja, prejela nadomestilo za porodniški dopust, ki ji ga je plačala država iz naslova člena 13(2) Mutterschutzgesetz, in dodatek k temu, ki ga je plačal delodajalec v višini razlike med plačanim nadomestilom za porodniški dopust države in zadnjo prejeto neto plačo na podlagi uporabe člena 14(1) istega zakona. Ta dajatev delodajalca je oproščena davkov v skladu s členom 3, točka 1, d) Einkommensteuergesetz. V času porodniških dopustov je E. Mayer prejela prihodke, od katerih se plačuje dodatno pokojninsko zavarovanje v smislu člena 29(7) Pravil PSFR, za katere bi moral njen delodajalec plačevati mesečne prispevke na podlagi člena 29(1) navedenih Pravil. Posledično naj navedeni PSFR pri obračunu zneska zavarovalne rente E. Mayer ne bi upošteval dajatev, ki jih je prejela od delodajalca med porodniškimi dopusti.

17 E. Mayerje zahtevala, naj se obdobji njenega porodniškega dopusta upoštevata pri izračunu pravic do zavarovalne rente, ki jih je pridobila iz dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki ga upravlja PSFR.

18 Sodišča, ki so odločala o sporu, so zavrnila tožbo E. Mayer proti PSFR. E. Mayerje pri Bundesgerichtshof vložila pritožbo v „Revision“ in predlagala, naj se zadeva predloži Sodišču v predhodno odločanje.

19 Bundesgerichtshof je menilo, da se člen 11, točka 2, a) Direktive 92/85 ne uporabi v obravnavani zadevi, ker se je zadnji porodniški dopust E. Mayer končal pred pretekom roka, določenega državam članicam za izvedbo te direktive. To sodišče meni, da je v nasprotju z načelom enakosti obravnavanja, določenim z Direktivo 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, še posebej z njenim členom 6(1) (g), da niso bila upoštevana obdobja porodniškega dopusta E. Mayer. Predložitevno sodišče meni, da je mogoče, da gre za kršitev člena 119 Pogodbe ES, ki določa, da mora vsaka država članica zagotoviti uporabo načela enakega plačila za enako delo za delavce in delavke.

20 Bundesgerichtshof je po ugotovitvi, da je zadevna nacionalna ureditev mogoče v neskladju s pravom Skupnosti, odločilo, da prekine odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predloži ti vprašanji:

„1. Ali člen 119 Pogodbe ES (po spremembi postal člen 141 ES) in/ali člen 11(2)(a) Direktive 92/85 in člen 6(1)(g) Direktive 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, nasprotujejo uporabi statutarne določbe dodatnega pokojninskega zavarovanja, takšnih kot so v tej zadevi, na podlagi katerih delavka med porodniškim dopustom po zakonu (v tem primeru: od 16. decembra 1992 do 5. aprila 1993 in od 17. januarja do 22. aprila 1994) ne pridobiva pravic do zavarovalne rente, v primeru predčasnega izstopa iz obveznega zavarovanja, vse mesece od nastopa zavarovanega tveganja (upokojitvena starost, poklicna nezmožnost ali nezmožnost opravljanja dela), ker je pridobivanje teh pravic pogojeno s tem, da delavec v referenčnem obdobju prejema obdavčljiv prihodek pri čemer nadomestila, plačana delavki med porodniškim dopustom na podlagi nacionalnih določb, niso obdavčljiv prihodek?

2. Ali je še posebej tak primer, kadar se upošteva, da zavarovalna renta nima – kot dodatna pokojnina, plačana ob nastopu tveganja, če je zavarovanec ostal

obvezno zavarovan – namena, da se zavarovancu zagotovi varnost v starosti ali v primeru nezmožnosti za delo, ampak je namenjena povrnitvi zanjo plačanih prispevkov v času obveznega zavarovanja?“

Vprašnji za predhodno odločanje

Stališča strank

- 21 E. Mayer se omejuje na sklicevanje na predložitveni sklep, katerega vsebina je povzeta v točki 19 te sodbe.
- 22 PSFR trdi, da pravila o dodatnem pokojninskem zavarovanju, na podlagi katerih delavka med porodniškim dopustom po zakonu ne pridobi pravice do zavarovalne rente, niso v nasprotju s pravom Skupnosti. Dejansko naj smisel in namen te rente ne bi bil zavarovancu zagotoviti varnost v starosti ali če bi postal nezmožen za delo. Njen namen naj bi bil omejen veliko bolj na to, da se delavcu, ki mu je prenehalo delovno razmerje, zagotovi aktuarska protivrednost za plačane prispevke. Pravica do zavarovalne rente naj ne bi spadala v področje uporabe Direktive 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, katere namen je izvedba načela enakega obravnavanja v poklicnih sistemih socialne varnosti. Direktiva 92/85 se sama po sebi ne uporabi, ker rok, določen državam članicam za njeno izvedbo, v času nastopa dejstev, zaradi katerih je nastal spor o glavni stvari, še ni pretekel. Iz tega bi izhajalo, da je PSFR lahko upravičeno sklepala, da zaposlenim ni treba izplačevati dodatnih dajatev za obdobja porodniškega dopusta. Vzpostavljeni sistem naj bi bil tudi v skladu s členom 119 Pogodbe ES v zvezi s podrobnostmi financiranja poklicnega pokojninskega zavarovanja z določenimi dajatvami, ki ostajajo zunaj področja uporabe tega člena.

- 23 Komisija Evropskih skupnosti, v nasprotju s PSFR, navaja, da zadevno dodatno pokojninsko zavarovanje v sporu o glavni stvari ni v skladu s pravom Skupnosti. Člen 11, točka 2, a) Direktive 92/85 naj bi pomenil oviro nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz člena 29(7) Pravil PSFR, ki pogojuje pridobitev pravic do poklicne pokojnine, kakršna je zavarovalna renta, iz postopka v glavni stvari med porodniškim dopustom po zakonu, s tem, ali prejema oziroma ne prejema prihodke, od katerih se plačuje dodatno pokojninsko zavarovanje v tem obdobju, ter od njihovega morebitnega zneska. Komisija trdi, da dejstvo, da rok za prenos te direktive v času nastopa spornih porodniških dopustov v postopku v glavni stvari še ni pretekel, nima posledic, ker je treba upoštevati tudi porodniške dopuste, začete pred pretekom tega roka brez upoštevanja obdobja, v katerem so se začeli. Če Sodišče ne podpre te razlage člena 11, točke 2, a) Direktive 92/85, Komisija meni, da bi člen 6(1)(g) Direktive 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, pomenil oviro sporni nacionalni ureditvi, kolikor to zadeva porodniške dopuste, začete pred pretekom roka za prenos Direktive 92/85. Komisija meni, da ne bi bilo koristno presojati problema s stališča pravil člena 119 Pogodbe ES.

Presoja Sodišča

- 24 Vprašanji za predhodno odločanje se obravnavata skupaj.

- 25 Člen 2(1) Direktive 96/97 določa, da mora vsak ukrep za prenos te direktive glede zaposlenih delavcev vključevati vse dajatve iz zaposlitev po 17. maju 1990.

- 26 Sporna porodniška dopusta v postopku v glavni stvari sta se začela po tem datumu, torej v letih 1992, 1993 in 1994. Iz tega izhaja, da se Direktiva 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, uporablja za take dopuste, kar zadeva njihovo upoštevanje za izračun pripadajočih dajatev.
- 27 Na podlagi člena 6(1)(g) Direktive 86/378, spremenjene z Direktivo 96/97, so v nasprotju z načelom enakega obravnavanja tiste določbe, ki za prenehanje ali pridobitev z zakonom ali sporazumom določenih pravic, neposredno ali posredno temeljijo na spolu in za katere med porodniškim dopustom ali dopustom iz družinskih razlogov plačuje delodajalec.
- 28 Pravice, določene s členom 6(1)(g) omenjene direktive, vsebujejo prihodnje pokojninske pravice, katerih pridobitev bi bila lahko prekinjena na podlagi uporabe nacionalnih določb o porodniškem dopustu.
- 29 Navedbe PSFR, po kateri Direktiva 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, ne pokriva sporne zavarovalne rente v postopku v glavni stvari, ni mogoče upoštevati, ker je namen te rente zagotovitev aktuarske protivrednosti za plačane prispevke in ne zagotovitev varnosti za starost ali za nezmožnost za delo. Iz celote predloženih podatkov v predložitvenem sklepu v zvezi s sporno zavarovalno rento v postopku v glavni stvari izhaja, da je ta del dodatnega pokojninskega zavarovanja in da se z njo želi zadevnim delavcem zagotoviti plačilo za primer nastopa starostnega rizika ali nezmožnosti za delo. Taka zavarovalna renta je dopolnilna dajatev, ki spada v področje uporabe Direktive 86/378, kot je opredeljeno v njenih členih 2 in 4, in ni omenjena v nobeni izmed izključitev, določenih s to direktivo.

- 30 Porodniški dopusti, določeni v členu 6(1)(g) Direktive 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, so tisti, ki so določeni z zakonom ali s sporazumom in ki jih plačuje delodajalec.
- 31 Iz predložitvenega sklepa izhaja, da je med njenima porodniškima dopustomapoleg nadomestila za porodniški dopust, za katerega plačuje država na podlagi člena 13(2) Mutterschutzgesetz, E. Mayer od delodajalca prejemala dodatek, določen v členu 14(1) istega zakona, v višini razlike med omenjenim nadomestilom in njeno zadnjo neto plačo. Delodajalec E. Mayer je torej delno plačal njene porodniške dopuste. Takšna okoliščina zadostuje za utemeljitev, da je delodajalec plačal porodniške dopuste v skladu s členom 6(1)(g) omenjene direktive.
- 32 Iz prej navedenega izhaja, da člen 6(1)(g) Direktive 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, nasprotuje nacionalni ureditvi, kot je člen 29(7) Pravil PSFR, katere učinek je prekinitev pridobivanja pravic do zavarovalne rente med porodniškim dopustom, predpisanim z zakonom, s tem, da določa kot pogoj, da delavka med takšnimi dopusti prejema obdavčljiv prihodek.
- 33 Direktive 92/85 ni treba preučiti, ker sta se sporna porodniška dopusta začela pred pretekom roka, določenega za njen prenos, torej pred 19. oktobrom 1994.
- 34 Odgovor, podan na vprašanja za predhodno odločanje, temelji na Direktivi 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, zato člena 119 Pogodbe ES ni treba razlagati.

35 Na predloženi vprašanji je zato treba odgovoriti:

Člen 6(1)(g) Direktive 86/378, kot je bila spremenjena z Direktivo 96/97, je treba razlagati tako, da pomeni oviro nacionalnim pravilom, na podlagi katerih delavka med porodniškim dopustom po zakonu, ki ga delno plača delodajalec, ne pridobi pravic do zavarovalne rente, ki je del dodatnega pokojninskega zavarovanja, ker je pridobivanje teh pravic pogojeno s tem, da delavka prejema obdavčljiv prihodek med porodniškim dopustom.

Stroški

36 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 6(1)(g) Direktive Sveta 86/378/EGS z dne 24. julija 1986 o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v poklicnih sistemih socialne varnosti, kot je bila spremenjena z Direktivo Sveta 96/97/ES z dne 20. decembra 1996, je treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalnim pravilom, na podlagi katerih delavka med porodniškim dopustom po zakonu, ki ga delno plača delodajalec, ne pridobi pravic do zavarovalne rente, ki je del dodatnega pokojninskega zavarovanja, ker je pridobivanje teh pravic pogojeno s tem, da delavka prejema obdavčljiv prihodek med porodniškim dopustom.

Podpisi